

Література

1. Афанасьев В.Г. Общество: системность, познание, управление / В.Г. Афанасьев. – М. : Политиздат, 1982. – 432 с.
2. Башнянин Г.И. Эффективность капитализации и либерализации экономических систем в условиях рыночной транзакции: методологические проблемы метрологического анализа / Г.И. Башнянин, Ю.И. Туранский. – Львов : Вид-во ЛКА, 2008. – 480 с.
3. Башнянин Г.И. Метрологические экономические системы: Вступ в общую теорию и методологию формирования экономических параметров / Г.И. Башнянин. – Львов : Вид-во "Новый Свет-2000", 2005. – 1083 с.
4. Башнянин Г.И. Эффективность социализации экономических систем: методологические проблемы метрологического анализа / Г.И. Башнянин, Л.Я. Гончарук. – Львов : Вид-во "Новый Свет-2000", 2010. – 240 с.
5. Шницер М. Сравнение экономических систем / М. Шницер. – К. : Вид-во "Основы", 1997. – 519 с.

Башнянин Г.И., Туранский Ю.И., Дунас А.И. К вопросу отрицательной эффективности рыночной саморегуляции экономических систем

Рассмотрено влияние таких факторов, как масштабы саморегуляции и продолжительность рыночного периода на эффективность рыночной саморегуляции экономических систем. Исследованы зоны неэффективного развития, а также сделан вывод о том, что выйти из зоны неэффективного развития можно только путем развертывания системы государственной регуляции и сужения масштабов рыночной саморегуляции.

Ключевые слова: централизация, государственное регулирование, экономические системы, рынок, саморегуляция.

Bashnyanyn G.I., Turiansky Yu.I., Dunas O.I. Towards negative effectiveness of market self-regulation economic systems

The paper considers the influence of such factors as the extent and duration of market self-regulation period, the performance of market self-regulation of economic systems. Study area inefficient development, and concludes that move outside the inefficient development is possible only through the deployment of state regulation and narrowing the extent of market self-regulation.

Keywords: centralized, government regulation, economic systems, market regulation.

УДК 658.78:005.591.1

Проф. О.М. Ковалюк, д-р екон. наук;
студ. І.О.Мельник – Львівський НУ ім. Івана Франка

УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ КОНЦЕПЦІЇ "ОЩАДЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА"

Виявлено основні тенденції розвитку способів управління запасами. Обґрунтовано основні підходи щодо застосування нових концепцій менеджменту в Україні та проаналізовано їхнє впровадження на практиці. Досліджено можливості та застереги застосування в Україні концепції "ощадливого виробництва", сформовано перспективи її розвитку.

Ключові слова: виробництво, запаси, концепція менеджменту, менеджмент, ощадне виробництво.

Постановка проблеми. Запаси посідають важливе місце у раціональній і ефективній діяльності більшості підприємств, забезпечуючи резерв матеріальних ресурсів підприємства. Ефективне господарювання українських підприємств можливе за умови раціонального використання цього резерву, що, водночас, потребує чіткої організації облікової роботи, пов'язаної із запасами. В

Україні сформувались сталі та традиційні підходи до організації та управління запасами. Хоч науковці досліджують питання у цій сфері, рішучих змін на практиці побачити важко.

Постановка завдання. Останнім часом у світовій практиці частіше застосовують нові концепції та методи менеджменту. Одне із провідних місць серед них займає концепція "Бережливе Виробництво і Мислення" (Lean Thinking and Manufacturing). Метою роботи є вивчення переваг цієї концепції та доцільності її застосування вітчизняними підприємствами.

Основними завданнями роботи є такі:

- проаналізувати практичні способи управління запасами українськими підприємствами;
- дослідити можливості застосування концепцій зарубіжних країн для організації управління запасами;
- вивчити значення та переваги концепції "ощадливого виробництва" для можливості застосування її в Україні.

Питання обліку запасів досліджували відомі вчені-економісти: Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, В.В. Сопко, Р.Л. Хом'як. Було досліджено сутність та методику управління запасами, проте питання з цієї теми залишаються актуальними та потребують вирішення. Передусім, це – удосконалення методів зберігання та використання запасів, а також організація внутрішньогосподарського контролю за їх рухом з метою ефективної діяльності підприємства.

Вивчення питання, що стосуються, зокрема, концепції "ощадливого виробництва" досліджували Дж.П. Вумек, Д.Т. Джонс, Ю. Адлер, М.В. Булгакова та інші. Вчені дослідили принципи роботи концепції, напрямки її застосування, визначили послідовність впровадження системи, обґрунтували її непростий механізм введення, але ефективний результат. Актуальними для дослідження залишаються можливості впровадження цієї концепції в Україні та довгостроковий аналіз результатів від її застосування.

Виклад основного матеріалу. Із поставленої проблеми випливає важливість запасів для підприємства, як резерву матеріальних ресурсів. Основним завданням для підприємства постає організація управління запасами з метою забезпечення оптимального рівня запасів на підприємстві та раціонального їх використання.

Для можливості введення на підприємстві нових методів менеджменту, способів ведення обліку, автоматизації певних облікових процесів, важливо проаналізувати стан зберігання, руху, використання запасів на цей момент. Це дасть змогу побачити перспективу покращення виконання основних завдань запасів, а також їхні переваги та недоліки у процесі господарювання. Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу, як основної ланки діяльності господарського суб'єкта, є наявність і раціональне використання виробничих запасів [1, с. 56-60].

Попередні дослідження вчених показали, що однією із важливих умов якісного обліку матеріалів є застосування комп'ютерних програм для автоматизації обліку з передовими методами організації складського господарства й обліку матеріалів [2]. На практиці трапляються різні варіанти організації машин-

ної оброблення інформації обліку виробничих запасів. Вони залежать від методології обліку, способів оцінювання запасів, складу і групування задач, особливостей організації інформаційної бази, технічних засобів, що використовуються для оброблення [2].

Найважливішою проблемою підприємства є недостатня оснащеність комп'ютерною технікою складів, що, водночас, призводить до несвоєчасного передання інформації про рух запасів до бухгалтерії. Тому варто звернути увагу на контроль інформації обліку виробничих запасів, основні завдання якого зображено на рисунку.

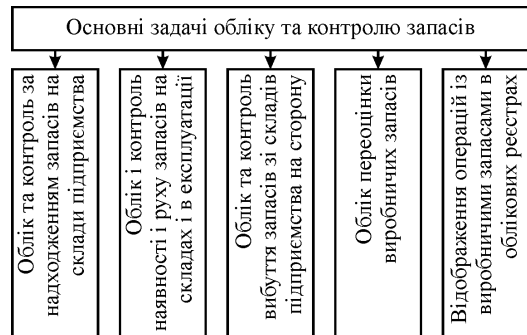

Рис. Основні задачі обліку та контролю запасів [2]

Проаналізувавши структуру облікових робіт, зображених на рис., видно, що облік та контроль запасів потребують ведення на складах і в бухгалтерії. Одним із недоліків такої організації є необхідність залучення додаткової роботи працівників або комп'ютерної техніки. Як свідчить практика, процес обліку використання виробничих запасів є трудомістким. На багатьох підприємствах можна спостерігати запущеність обліку, що може призводити до втрати запасів.

Складський облік запасів характеризується такими недоліками, як недостатній рівень інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств, невідповідний рівень контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів, обмеженість контролю використання виробничих запасів [3]. Наведені проблеми потребують вирішення за допомогою оновлення системи отримання інформації про виробничі запаси, використання нетрадиційних для вітчизняної облікової практики підходів щодо ефективного їх використання та оптимізації результатів діяльності підприємства через застосування принципів і методів бухгалтерського обліку [2].

У світовій практиці було створено безліч нових концепцій та методів менеджменту: реінжиніринг бізнес-процесів (BPR), Загальне Управління Якістю (TQM), збалансована система показників (BSC), статистичне управління процесами (SPC), коучинг, моделі міжнародних стандартів ISO 9000, ISO 14000, ХАССП, "П'ять S", "Шість Сигм" тощо [4].

На нашу думку, важливе місце серед сучасних пропозицій з менеджменту, які мають реалістичні напрями розвитку в Україні, є концепція "Ощадне Виробництво і Мислення" (Lean Thinking and Manufacturing). З цього приводу,

Дж.П. Вумек та Д.Т. Джонс у своїй праці "Ощадне виробництво. Як позбутися втрат і добитися процвітання вашої компанії" зазначають: "Однак культура нашої країни загалом дуже далека від поняття "бережливості". Про це може свідчити те, що у нас стружка зберігається в цехах, а заготовки металу – під відкритим небом; паркани будуються з натурального дерева, а меблі – з тирси; один цех знаходиться в декількох кілометрах від іншого. Чесно кажучи, знайти розумне пояснення цьому неможливо" [5].

Концепція базується на принципі: якщо якась дія, операція або процес не додають цінності продукту з точки зору клієнта, то ця дія, операція або процес розглядаються як втрати, тобто як такі, що приносять збитки компанії. Такими втратами можуть бути надлишкові запаси, які зберігаються на складах. На прикладі компанії "Toyota", яка вперше застосувала цей метод, рекомендують використання системи Just-in-Time (точно в термін), що передбачає відправлення готової продукції, товарів покупцям прямо з цеху.

В Україні цю стратегію було важко застосувати, оскільки підприємства залежні від невизначеності попиту. Але сьогодні можна поступово впроваджувати таку систему, особливо підприємства, які давно на ринку і мають стабільний цикл поставки і головним їхнім завданням є не просто втриматись "на плаву", а основне – спрямувати сили та витрати на збільшення цінності продукту з точки зору споживача. Як відомо, будь-якого виду запаси, які зберігаються на складі, такої цінності не додають.

Компромісним варіантом (без радикальних змін) можна запропонувати оптимальне визначення кількості та місць зберігання запасів. Також перевагою цього методу є те, що із скороченням складів або розміщенням їх раціонально близько один від одного, з'являється можливість зменшити витрати на транспортування та переміщення запасів.

Компанія "Toyota" класифікувала свої витрати на такі, що можна усунути, і ті, що не підлягають усуненню. Відповідно неможливо уникнути, наприклад, розрахунків з оплати праці. А ті, що можна уникнути: перевиробництво (збільшення різноманітних витрат на неоптимальну чи передчасну витрату сировини та матеріалів), надлишкові запаси, брак, простої, зайва оброблення та переміщення, зайві операції та переміщення на робочому місці, втрата співробітниками творчого підходу.

Отож, можна стверджувати, що для України дуже характерними є всі види наведених втрат внаслідок нераціонального обліку та контролю запасів. До вітчизняних підприємств ставиться вимога зрозуміти важливість створення цінності (послуга, товар, готова продукція), виходячи з точки зору споживача.

Хоч, досліджуючи думки вчених, які опрацьовували цю концепцію, випливає, що процес її впровадження є нелегким, все ж її результат підтверджує раціональність ідеї. Тому можна рекомендувати українським підприємствам поступово вносити зміни в організацію управління запасами саме на основі цього методу. Адже він не потребує експрес-дій, а містить у собі такі послідовні кроки: спочатку визначення вартості, її створення, створення умов безперервного руху цього процесу, і в подальшому безперервне вдосконалення.

Аналізована концепція має на меті не просто скоротити складський облік, а забезпечити внесок у процес розвитку підприємства кожного співробітника, який відіграє важливу роль у правильному веденні бізнесу.

В Україні дедалі більше компаній проявляють зацікавленість у застосуванні нових методів менеджменту, організації обліку, систем управління, однак не завжди влучно ухвалюють рішення при виборі нових ідей. Цей процес повинен ґрунтуватись на основі специфіки діяльності підприємства, його потужностей та потенціалу.

Висновки. Кожне підприємство при виборі стратегії розвитку повинно орієнтуватись на застосування концепції "ощадного виробництва", що є цілком можливим через пошуки джерел фінансування, розширення пропозицій, маркетингової діяльності, інвестиційних проектів. Так, зокрема, однією з успішних умов бізнесу є внутрішня організація роботи персоналу, облікового апарату, технологічних аспектів. Це, водночас, вимагає пошуку нових можливостей. Українські підприємства проявили зацікавленість цією концепцією, наступним кроком буде практичне поширення її ідей та поступове застосування основних принципів.

Підтвердженням цього є вже відомі користувачі моделі: підприємство з виробництва безалкогольних напоїв "Панда" у Вінниці, Кіровоградський машинобудівний завод "Червона зірка", Тростянецька шоколадна фабрика ЗАТ "Крафт Фудз Україна", компанія з дистрибуції продуктів харчування та алкогольних напоїв ТОВ "Вересень Плюс", клініка "НАДІЯ".

Оскільки концепція "ощадливого виробництва" дає змогу поєднувати різні підходи до управління та поступові економічно раціональні зміни, вона заслуговує на застосування в Україні, а дослідивши діяльність підприємств, можна стверджувати, що існують можливості введення такої концепції.

Література

1. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні : підручник / С.Ф. Голов. – Дніпропетровськ : ТОВ "Баланс-Клуб", 2005. – 191 с.
2. Яременко Л.М. Облік виробничих запасів в Україні – проблеми ведення та шляхи їх подолання / Л.М. Яременко. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.nbuv.gov.ua/portal>.
3. Хом'як Р.Л. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посібн. / Р.Л. Хом'як, В.І. Лемешівський. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", "Інтелект-Захід", 2008. – 1224 с.
4. Шелудешова О.К. Система Lean production та можливості її використання в Україні / О.К. Шелудешова. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://masters.donntu.edu.ua/2009/mech/sheludeshova/diss/indexu.htm>.
5. Вумек Дж.П. Бережливое производство. Как избавиться от потерь и добиться процветания вашей компании / Дж.П. Вумек, Д.Т. Джонс. – М. : Изд-во "Альпина Бизнес Букс", 2004. – 473 с.

Ковалюк А.Н., Мельник И.А. Управление запасами и возможности применения в Украине концепции "бережливого производства"

Выявлены основные тенденции развития способов управления запасами. Обсуждены основные подходы по применению новых концепций менеджмента в Украине и проанализированы их внедрения на практике. Исследованы возможности и предостережения применения в Украине концепции "бережливого производства", сформированы перспективы ее развития.

Kovalyuk O.M., Melnyk I.O. Inventory management and opportunities for application in Ukraine concept of "Lean production"

The basic trends in methods of inventory management. The basic approaches to the application of new management concepts in Ukraine and analyzed their implementation in practice. Possibilities and precautions used in Ukraine concept of "lean production", formed the prospects of its development.

УДК 330.342

Доц. М.О. Кужелев, д-р екон. наук – Донецький НУ

КАПИТАЛ КОРПОРАЦІЇ: МЕТОДОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ

Розглянуто методологічні підходи щодо визначення ключової економічної категорії корпоративних відносин – "капітал корпорації"; проаналізовано генезис розвитку цієї категорії та існуючі наукові підходи та досліджено роль капіталу корпорації у побудові національної системи корпоративних відносин у сучасних умовах. Крім цього, запропоновано ввести в науковий обіг поняття "фінансовий капітал корпорації".

Ключові слова: капітал, корпорація, капітал корпорації, корпоративні відносини, фінансовий капітал корпорації.

Постановка проблеми. Одним із ключових понять у системі корпоративних відносин є капітал. Аналіз корпоративної практики свідчить про те, що на перший план, зазвичай, виходить процес фінансово-господарчої діяльності корпорації, а капітал корпорації розглядають як похідну категорію, що відіграє другорядну роль. Така ситуація призводить до того, що роль капіталу в системі корпоративних відносин залишається недооціненою, хоча саме капітал є об'єктивною передумовою виникнення такого суспільно-економічного інституту як корпорація, а дохід і прибуток власникам приносить саме використання капіталу, а не діяльність корпорації як така.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Аналіз наукової літератури з цієї проблематики свідчить про те, що в Україні дотепер відсутні методологічні підходи, що зможуть дати об'єктивну оцінку процесам формування, використання та відтворення капіталу корпорації. Саме це й обумовило актуальність нашого дослідження.

Методологічну основу дослідження склали роботи відомих українських і зарубіжних економістів К. Маркса [1], Й. Шумпетера [1], І.О. Бланка [3], А.Г. Загороднього [4], Г.М. Богачевої [5] та ін.

Метою дослідження є розроблення на основі системного підходу і селективного синтезу світової практики теоретичних і методологічних основ дослідження капіталу корпорації як економічної категорії.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, капітал (від лат. *capitalis* – основний, головний) – це одна з фундаментальних економічних категорій, сутність якої науковці намагаються вивчити й зрозуміти протягом вже декількох століть [6]. Так, у XIX ст. проф. Оксфордського університету Н. Сеніор зауважував, що капітал – економічна категорія, що отримала настільки різноманітні визначення, що виникає питання, чи має даний термін значення, яке було б прийняте всіма [5].

Теоретичний аналіз проблеми дослідження свідчить про те, що залежно від рівня економічного розвитку та ступеня пізнання економічних явищ зміню-